

Antik Hindistanda din

Category: Kitapcy, Medisina, Sözler, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 января, 2025

Antik Hindistanda din ANTIK HINDISTANDA DIN

Gadymy Hindistanda agalyk sürýän din induizmdi. Indus dininiň köklerini Weda döwrüne (arianlaryň b.e.őnki 1500-nji ýyllarda Hindistany basyp almaga girişmegin bilen başlan döwür) çenli yzarlap bolýar.

Hinduizmiň uly dinleriň iň gadymysydygyna we Demirgazyk Hindistanda orta çykandygyna ynanylýar.

Irki Ariana ýa-da Weda medeniýeti ariana bolmadyk medeniýetler bilen seleşigi klassyky induizm diýilýän zat bilen netijelenen irki induizmdi.

Antiki, klassyky we zamanabap hindi medeniýetiniň indus düşünjesi bilen köp derejede şekillenendigini aýtmagyň özi täsin.

Ikisi-de mukaddes hindi ýazgylary bolan «Mahabharatanyň» we «Ramaýananyň» soňky müñýylllyklarda köp sanly edebi, çeber, sungat, saz eserleri üçin Hindistanyň baş ylham çeşmesi hökmünde görüldi.

RAMAYANA VS MAHABHARATA

Epiki döwür dürlü garaýylaryň we taglymatlaryň hoşniýetliliği sebäpli hindi pelsepewi düşünjesinde altın döwürleriň biridi.

Hindi medisinasynyň iň meşhur formasy bolan Aýurweda weda žresleri tarapyndan kämilleşdirilisi. Hindi jotisasy hazır Hindistanyň iň ýörgünli astrologiýasydyr.

Dünýä belli meditasiýa sistemasy bolan ýoga hindi düşünjesiniň aşakky sistemalarynyň biridir.

Induizm bilen birlikde gadymy Hindistandaky beýleki esasy dinler buddizm we jaýnizmdi.

Buddizm hazırkı Bihar ştatynyň ýerleşýän Demirgazyk Hindistanynda ýuze çykypdyr. Buddha öz ýaşan döwründe kän tarapdar toplaptdyr.

IX asyra çenli hindistanly tarapdarlaryň sany yüz millionlara yetipdir. Gadymy Hindistanda birnäçe heterodoks (иноверие и инославие) dini sektalarım kemala geldi.

Bularyň birem Mahawiranyň bäsdeşi Goşala Maskariputranyň esaslandyran ajiwika sektasydy.

Ajiwika karma (ýa-da «kamma») diýilýän ynanman, takdyryň öñünden kesgitlenendigini we soň üýtgedip bolmaýandygyny öñe sürüpdir.

B.e.önüki VI asyrda Buddanyň we Mahawiranyň beýleki dini döwürdeşleri-de bardy.

Şol döwrüň ýene bir dini ündewçisi Pakuda Katýaýanady. Şol bir wagtyň özünde ol ruhuň ýagşylykdan we ýamanlykdan ýokardadygyny, şeýle-de onuň üýtgewsizdigini we eldegrimesizdigini ündäpdir.

Ol hemme zady ýedi topara bölüpdir, ýagny: soňsuz toprak, suw, ot, howa, keýp, gynanç, ruh.

Buddanyň başga bir döwürdeşi Ajita Kesakambala sözüň doly

manysynda materializmi ündäpdir. Ol o dünýä ynanmandyr we ölümi barça ruhlaryň soňky pellesi hasaplapdyr.

• Aşwamedha Ÿagna

Aşwamedha – at pidakärligi, «Ýajur-Wedada» detallaýyn beýan edilen weda dininiň iň möhüm patyşalyk rituallaryndan biri bolupdyr.

Aşwamedha diňe bir patyşa tarapyndan dolandyrylyp bilinýärdi. Onuň maksady häkimiýetiň we ýeňisiň gazanylmagy, goňşy etraplaryň üstündäki agalyk we patyşalygyň umumy asudalygydy. «Ramaýanada» beýan edilen dabara patyşanyň ogullary bilen mukaddesleşmek maksady bilen ritualy amala aşyrmak isländigi üçin weda ýazgysyndan aýrylmakdy.

Gurban ediljek atyň 24 ýaşyndan uly, ýöne entek 100 ýaşamadyk kiçi aýgyr bolmagy gerekdi.

Ata suw sepildi we baş ruhany gulagyna mantra pyşyrdady. Aty alyp goýan hemmeler däbe laýyklykda näletlendi we günükärleriň jezasyny alamatlandyrýan it öldürildi.

At beýleki üç araba bilen birlikde ýalpyldawuk araba dakylsydy we RW 1.6.1, 2 okaldy.

At soňabaka suwa sürüldi we ýuwuldy. Mundan soň baş melike we patyşanyň beýleki iki aýaly ony ghi (durlanan günebakar ýagy) bilen sypap-sermedi.

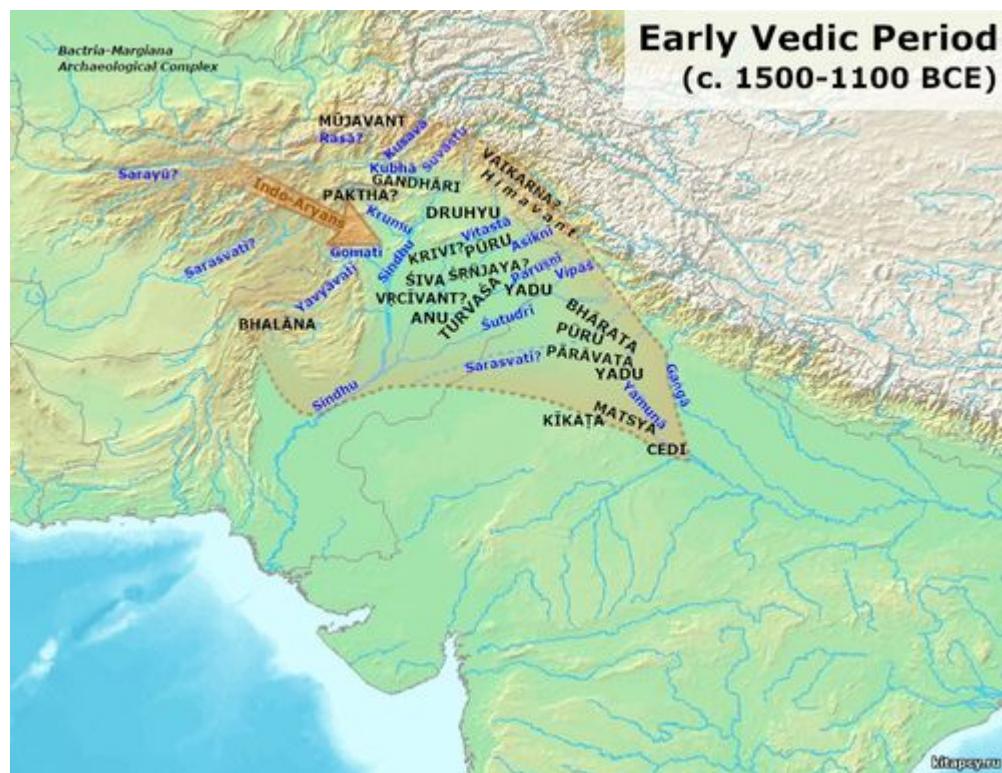
Şeýle-de atyň başyny, boýnuny, guýrugyny altın bilen bezediler.

Mundan soň at buýuzsyz geçi, wagşy öküz, oduň golaýyndaky gurban gazyklaryna duşaldy we ýene on ýedi haýwan ata daňyldy.

Rawylaryň biriniň aýtmagyna görä, hem eldeki, hem ýabany köp sanly haýwan beýleki gazyklara daňlypdyr, jemi 609 haýwan.

Baş melike däbe eýerip, patyşanyň beýkeki aýallaryny rehim etmäge çagyrýar. Melikeler atyň maslygynyň daşynda mantralar okap ýöräpdir.

Baş melike soñabaka öli at bilen jübütlesen ýaly hereket etmäge mejbur bolandoň, beýkeki melikeler däbe eýerip, seksual meýillerini agzapdyrlar.

Ertesi irden ruhanylар melikäni gijesini at bilen geçiren ýerinden aýyrdы.

Ýüz altyn-kümüşli, bürünç iññeli üç melike atyň endamyndaky çyzyklara yşarat etdi.

At böleklendi we eti gowruldy. Eti hudaýlara dürli bölekler görnüşinde berildi.

Indi bolsa eposda aýdylyşyna gaýdyp geleliň:

«*Bize berilen ýazga görä, melikäniň tutuş gijesini at bilen geçirämändigi anykylananylmış seljerme orta atyldy. Medisina taýdan at bile bile süýndi we üsti biýz mata bilen örtüldi. Sol pursat onuň simwoliki taýdan at bilen birleşendigi aýdylýardy. Jübütleşmegi we önelgeliligi pikirlendiren käbir sözler onuň we öli atyň üstünde edildi.*»

Umut ATASEWEN,

gadymydünýä taryhcysy / @atasevenoffica

Şenbe, 27.08.2022 ý. Taryhy makalalar